

СЕКЦІЯ 4
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ТА
ПЕРЕПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Дьяченко О. А.,
кандидат педагогических наук,
старший преподаватель кафедры социальной работы
УО «Белорусский государственный педагогический
университет имени М. Танка», Республика Беларусь*

РАЗРАБОТКА И ОСУЩЕСТВЛЕНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ
КАК ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ БУДУЩИХ
СПЕЦИАЛИСТОВ ПО СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЕ

В профессиональной подготовке специалистов по социальной работе важную роль играет умение разрабатывать и осуществлять социальные проекты. Значимость усвоения данной компетенции подтверждена не только общественными преобразованиями в Республике Беларусь, но и спецификой профессиональной деятельности в социальной сфере, которая обусловлена необходимостью разрешения возникающих социальных проблем.

Данная компетенция формируется в рамках учебной дисциплины «Социальное проектирование и прогнозирование в социальной работе». Социальное проектирование как учебное и научное направления включает в себя систематический анализ социальных процессов, определение путей конструктивного решения социальных задач, корректировку нежелательных негативных последствий.

Теоретико-методологической основой социального проектирования являются труды Сафроновой В.М., Кудринской Л.А., Пирогова С.В. и других.

Сафронова В.М. в своей работе раскрывает базовые вопросы методологии, теории, истории организации научного прогнозирования, проектирования и моделирования социальных процессов, особое внимание уделяя формированию

умений реализовывать теоретико-методологические принципы прогнозирования, проектирования и моделирования в социальной практике [3].

В пособии Кудринской Л.А. разработан материал с учетом выполнения задач, которые направлены на формирование у специалистов по социальной работе умений: своевременно выявлять социальную проблему; анализировать тенденции развития социальной проблемы; разрабатывать прогноз на определенный период; упреждать и предлагать меры в форме социального проекта по решению конкретной проблемы [1].

По мнению Пирогова С.В., проектирование и прогнозирование социальных процессов по своему содержанию совпадает с социальным управлением, с управлением когнитивными процессами согласования как видения, интерпретации ситуации, так и процессом целеполагания, согласования целей различных субъектов [2].

Основываясь на обозначенных трудах и учитывая особенности компетентностного подхода, мы разработали эффективные формы организации учебного процесса и предложили виды учебной деятельности студентов, которые способствуют усвоению теоретических знаний социального проектирования; овладению методикой социально-проектной деятельности; формированию умений выявлять и анализировать социальные потребности, учитывая социальную политику государства; овладению навыками планирования, обоснования, защиты и реализации конкретных социальных проектов.

Эффективному формированию профессиональных компетенций в рамках изучения дисциплины «Проектирование и прогнозирование в социальной работе», на наш взгляд, способствуют следующие виды деятельности:

1. Дискуссия. Направлена на обсуждение наиболее важных и значимых сторон проблемы, поиск наиболее приемлемого пути выхода из нее, достижение взаимоприемлемого решения.

2. Работа с таблицами. Данный вид деятельности способствует осознанному восприятию студентами изучаемого материала. Дает возможность детально

проработать как саму технологию социального проектирования, так и ее составляющие части.

3. Разработка схем. Помогает упростить описание изучаемого материала, делает его наглядным и доступным для понимания студентов.

4. Работа в группах. Дает возможность студентам почувствовать себя участниками проектной команды, максимально проработать заданный материал, рассмотреть все идеи участников группы.

5. Разработка мультимедийных презентаций. Предназначение презентаций состоит в донесении целей проекта, его составляющих и показателей для заказчиков, инвесторов, непосредственной целевой аудитории с целью привлечения внимания, а также принятия решения о финансировании.

Если обратиться к формам организации учебного процесса, то наиболее интересными, на наш взгляд, можно считать выездные занятия на базы территориальных центров социального обслуживания населения общественных организаций г. Минска. В рамках таких занятий специалисты, которые задействованы в разработке и реализации проектов различных уровней, на реальных примерах знакомят студентов с особенностями проектной деятельности, с жизненным циклом социального проекта. Также студенты получают возможность поучаствовать в данных проектах в качестве волонтеров.

По результатам изучения дисциплины студенты защищают авторские учебные социальные проекты. Показателем сформированности изучаемой компетенции можно считать эффективную реализацию разработанных авторских социальных проектов на базах учреждений образования и учреждений социальной защиты Республики Беларусь.

Список использованных источников

1. Кудринская Л.А. Прогнозирование, проектирование и моделирование в социальной работе. Омск, 2010. 124 с.

2. Пирогов С.В. Социальное прогнозирование и проектирование: учебное пособие. Москва, 2016. 376 с.

3. Сафронова, В.М. Прогнозирование, проектирование и моделирование в социальной работе: учебное пособие. Москва, 2011. 234 с.

*Курінна А.Ф.,
кандидат педагогічних наук,
доцент комунального закладу «Запорізький обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради, Україна*

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ ОСВІТЯНИНА У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ СЛОВОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ

Процес гуманізації освіти висуває нові вимоги до особистості педагога, стилю його спілкування з усіма суб'єктами освітнього процесу: учнями, їхніми батьками, колегами й керівниками. Серед усіх проблем, пов'язаних з модернізацією системи освіти в Україні, найбільш складною виявилася перебудова позиції педагога від авторитарної, характерної для традиційної педагогіки тоталітарного суспільства, до позиції педагога-гуманіста, здатного сприймати мир дитинства як самоцінність, проявляти емпатію, повагу до вихованців, визнавати їхнє право на власну думку, самостійність суджень, право на помилку.

На сучасному етапі розвитку демократичної Української Держави активізується інтерес до фундаментальних гуманітарних наук, спрямованих на формування творчої, гармонійної особистості, яка може ефективно володіти думкою, переконуючим словом, риторичним вчинком заради істини, добра, краси. Зміни в інформаційно-комунікативному середовищі ведуть до появи нових педагогічних завдань, пов'язаних з формуванням комунікативної грамотності, яка для сучасної людини є найважливішою складовою її соціальної компетенції [1].

Комунікативна компетенція, яка виконує головну роль у формуванні риторичної особистості, особистості духовно-моральної, екологічно мислячої,

соціально й фізично здорової, що має стабільний комунікативний потенціал. І йдеться мова не тільки про риторичну особистість учня чи вихованця, а й риторичну особистість педагога як компетентного носія мови.

Освіта виступає в процесі формування риторичної особистості учня й учителі як одна з найважливіших галузей комунікативної практики. Розуміння педагогічного процесу як взаємодії між дорослим і дитиною, вихователем і вихованцем, учителем і учнем закономірно приводить до усвідомлення того, що ця взаємодія завжди має комунікативну основу.

Формуванню комунікативної компетенції високоорганізованої особистості з громадянською самосвідомістю на сьогодні присвячено величезну кількість досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців-лінгвістів, психолінгвістів й методистів (М. Баранова, М. Вашуленко, Л. Виготського, П. Гальперіна, Б. Головіна, Л. Граудіної, І. Гудзик, А. Леонтьєва, І. Лернера, Г. Люблінської, М. Львова, Г. Михайловської, С. Рубінштейна, Є. Пасова, Н. Пашківської, М. Пентилюк О. Хорошківської та ін.).

Вивчення освітніх потреб слухачів системи підвищення кваліфікації свідчить про те, що педагоги відчують дефіцит психологічних знань, важко переходять від монологічної, фронтальної форми організації навчальних занять до діалогових й полілогових форм, зазнають труднощів в оволодінні інтерактивними методами організації навчальної діяльності.

Значна частина труднощів, з якими зустрічаються сучасні вчителі, пов'язані з труднощами в спілкуванні: невміння налагодити контакт з вихованцями, нерозуміння їх психологічної позиції, недостатня гнучкість в спонтанних мовленнєвих ситуаціях, труднощі в управлінні своїм власним психічним станом. Як вказує І. Колеснікова [2] в посібнику «Комунікативна діяльність педагога», сфера комунікації педагога сучасної освіти знаходить абсолютно новий вимір, нові напрями комунікативної діяльності педагога-фасілітатора. Формуванню нової змістовної лінії комунікативної діяльності педагога-фасілітатора в умовах Концепції нової української школи сприяють: збільшення інтенсивності і щільності інформаційних потоків, у які занурені

учасники освітніх процесів; збільшення кількості учасників комунікації в освітньому просторі й розвиток соціального партнерства; поява в людей нових комунікативних потреб й інтересів; розвиток нових форм і каналів трансляції освітньої інформації; необхідність у нових умовах підвищення ступеню інформативності й адресності педагогічної взаємодії [2].

Актуальність означеної проблеми (виклики часу: комунікація, колаборація, креативність та критичне мислення) [1] обумовила розроблення автором на засадах словоцентричного підходу у системі неперервної післядипломної педагогічної освіти для освітян різних категорій навчальний тренінг «Екологія слова: розвиток ефективної педагогічної комунікації в умовах профілізації». Мета тренінгу – підвищення комунікативної грамотності та культури педагога засобами риторики. Основні завдання тренінгу:

- підвищення психологічної компетентності педагогічних працівників;
- стимулювання потреби в саморозвитку комунікативного потенціалу;
- надання практичної допомоги в подоланні труднощів спілкування з вихованцями, учнями, батьками, колегами й керівниками;
- розвиток умінь організації діалогових, полілогових форм навчальної діяльності;
- навчання форм ефективної переконуючої комунікації за нестандартних ситуацій життєвого і професійного спілкування;
- сприяння формуванню сприятливого морально-психологічного клімату в колективі.

Неодмінна умова тренінгу – спирання на особистий педагогічний досвід слухачів; аналіз мовленнєво-мисленнєвих ситуацій, які виникають у педагогічному колективі. Запропоновані види практичних завдань передбачають самоаналіз слухачами курсів чи членами педагогічного колективу процесу власної комунікативної діяльності. Тренінг складається з 3-х модулів. Тренінг проводиться упродовж 16 годин (2 дні), має виражену практичну спрямованість, теоретичні матеріали подаються у вигляді стислої інформації керівника тренінгу з використанням наочності.

Зміст та структуру навчання визначено на основі комплексного та системного підходів. Упродовж тренінгу за принципами доцільності та цілеспрямованості використовуються групові та індивідуальні форми роботи. На забезпечення особистісного та діяльнісного підходів використано інтерактивні технології навчання (мозковий штурм, тренінгові вправи, творчі вправи, метод кейсов тощо). Метод представлення отриманих на тренінгу знань та вмінь – моделювання мовленнєво-мисленнєвих ситуацій з подальшим аналізом.

За підсумками занять тренінгу доцільно проводити дискусії, круглі столи, самодіагностики слухачами комунікативного потенціалу, котрий вони поширили, і проблем, які залишилися невирішеними чи потребують освоєння в подальшій самостійній діяльності. Підсумкове заняття може бути проведено як узагальнюючий семінар, дискусійний клуб, залік у формі самоаналізу своїх досягнень за підсумками вивчення курсу.

Список використаних джерел

- Нова українська школа: poradnik dla vchytel'ya / za zag. red. N. M. Bibik. Kyiv : Litera LTD, 2018. 160 s.
- Колесникова И.А. Коммуникативная деятельность педагога: учебн. Пособие для студ. Высш. Пед. Учеб. Заведений / И. А. Колесникова; под ред. В.А. Слостёнина. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. 336 с.

*Чигилейчик-Функ Ю. А.,
преподаватель кафедры социальной работы
УО «Белорусский государственный педагогический
университет имени М. Танка», Республика Беларусь*

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЕ К СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЕ СЕМЬИ И ДЕТСТВА: ТРАДИЦИИ И ИННОВАЦИИ

Подготовка студентов к социально-правовой защите семьи и детства выступает значимым элементом в системе подготовки специалистов по социальной работе на факультете социально-педагогических технологий УО «Белорусский государственный педагогический университет имени М. Танка». Основой этой подготовки является программа учебной дисциплины «Социально-правовая защита семьи и детства», которая составлена на основе образовательного стандарта и ориентирована на формирование у студентов знаний, имеющих научно-теоретическое и практическое значение.

Учебная дисциплина «Социально-правовая защита семьи и детства» выполняет интегрирующую функцию в отношении целого ряда учебных дисциплин, таких как «Семьеведение», «Правовое регулирование социальной работы», «Социально-педагогическая работа с семьей» и др. Дисциплина дополняет и конкретизирует данные дисциплины, обеспечивает формирование системы знаний, умений и навыков, необходимых при организации профессиональной деятельности специалиста по социальной работе.

Изучение учебной дисциплины «Социально-правовая защита семьи и детства» обеспечивает формирование у студентов академических, социально-личностных и профессиональных компетенций.

Современные реалии таковы, что помимо глубоких теоретических и методологических знаний о правовом обеспечении прав и социальных гарантий семей и детей в Республике Беларусь, а также содержании социальной помощи этим категориям населения, необходимо формирование

навыков самостоятельной работы в области защиты семьи и детства. Важную роль имеют навыки системного и сравнительного анализа, наличие исследовательского опыта, способность вырабатывать новые идеи и владение междисциплинарным подходом при решении проблем.

Помочь студентам в освоении учебной дисциплины и вышеуказанных компетенций помогает следующий подход.

Раздел 1, или «Введение в курс «Социально-правовая защита семьи и детства», позволяет освоить будущим специалистам необходимые академические компетенции, базовые научно-теоретические знания. Рассматриваются вопросы генезиса охраны прав семьи и детства, охрана детства в современной международной практике, проблемы социального сиротства в мире и Республике Беларусь, государственная политика в этой области. Теоретико-методологическая основа данного курса опирается на труды Маглыш В.А., Мартыновой В.В., Алтынцевой Е.Н. и др., а также на Конвенцию о правах ребенка, Кодекс Республики Беларусь о браке и семье и другие правовые акты [1].

При изучении последующих тем, помимо лекций и семинаров в классическом виде, активно используются следующие методы и виды деятельности:

- Организация выездных занятий на различные базы. В рамках практических занятий студенты посещают социально-педагогические центры с приютами, центры коррекционно-развивающего обучения и реабилитации, территориальные центры социального обслуживания населения, Национальный центр усыновления Министерства образования Республики Беларусь, дома ребенка, детские дома и школы-интернаты для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, общественные организации.

- «Кейс-метод» как проблемно-ситуативное обучение с использованием кейсов. Кейс представляет собой описание конкретной реальной ситуации,

предназначенное для обучения анализа разных видов информации, ее обобщению, навыкам формулирования проблемы и выработки возможных вариантов ее решения. Суть «кейс–метода» состоит в том, что усвоение знаний и формирование умений есть результат активной самостоятельной деятельности студентов по решению различных ситуаций из реальной жизни, в нашем случае – связанных с охраной материнства и детства. Преимуществом кейсов является возможность оптимально сочетать теорию и практику[2].

- Сочетание национального подхода и опыта в решении различных вопросов социально-правовой защиты семьи и детства с лучшими образцами мирового опыта в этой области. Например, при изучении социально-педагогического сопровождения замещающей семьи, студенты осваивают программу подготовки и сопровождения замещающих родителей, разработанную в Республике Беларусь, а также программу «ПРАЙД» (информация, развитие и обучение: ресурсы для родителей). Впервые разработанная в 1992 году в США Американской лигой охраны детства, программа широко используется во многих странах.

Такой подход позволяет студентам овладеть методами мониторинга, анализа и оценки благополучия детей, нуждающихся в государственной защите; навыками проведения социального расследования; методами, формами, технологиями социальной работы с семьями и детьми, нуждающимися в социальной поддержке и сопровождении, использованию межведомственного взаимодействия в реализации социально-правовой защиты семьи и детства.

Список использованных источников

- Маглыш В.А. Социально-педагогические основы охраны и защиты детства: учеб.-метод. пособие. Минск, 2009. 120 с.
- Калачикова О.Н. Метод кейс-стади: Учебное пособие. Томск, 2007.